

Samuel Beckett

Fuccs utolsó hangszalagja

(Fuccs utolsó „tracspartija” hangszalagra vett korábbi önmagával)

Címfordítás: Terebess Gábor

Az utolsó tekercs

Fordította Szenczei László. A versbetétet fordította Pór Judit

Krepp utolsó szalagja

Fordította Zilahy Péter

Függelék

P. Müller Péter: Idézet *Testfogyatkozás* c. tanulmányából

Tandori Dezső: *Tekercs* c. verse

Samuel Beckett

Krapp's Last Tape (1958)

Evergreen Review, Vol. 2, No. 5, Summer 1958

A late evening in the future.

Krapp's den.

Front centre a small table, the two drawers of which open towards audience.

Sitting at the table, facing front, i.e. across from the drawers, a wearish old man: Krapp

Rusty black narrow trousers too short for him. Rust black sleeveless waistcoat, four capacious pockets. Heavy silver watch and chain. Grimy white shirt open at neck, no collar. Surprising pair of dirty white boots, size ten at least, very narrow and pointed.

White face. Purple nose. Disordered grey hair. Unshaven.

Very near-sighted (but unspectacled). Hard of hearing.

Cracked voice. Distinctive intonation.

Laborious walk.

On the table a tape-recorder with microphone and a number of cardboard boxes containing reels of recorded tapes.

Table and immediately adjacent area in strong white light. Rest of stage in darkness.

Krapp remains a moment motionless, heaves a great sigh, looks at his watch, fumbles in his pockets, takes out an envelope, puts it back, fumbles, takes out a small bunch of keys, raises it to his eyes, chooses a key, gets up and moves to front of table. He stoops, unlocks first drawer, peers into it, feels about inside it, takes out a reel of tape, peers at it, puts it back, locks drawer, unlocks second drawer peers into it, feels about inside it, takes out a large banana, peers at it, locks drawer, puts keys back in his pocket. He turns, advances to edge of stage, halts, strokes banana, peels it, drops skin at his feet, puts end of banana in his mouth and remains motionless, staring vacuously before him. Finally he bites off the end, turns aside and begins pacing to and fro at edge of stage, in the light, i.e. not more than four or five paces either way, meditatively eating banana. He treads on skin, slips, nearly falls, recovers himself, stoops and peers at skin and finally pushes it, still stooping, with his foot over the edge of the stage into pit. He resumes his pacing, finishes banana, returns to table, sits down, remains a moment motionless, heaves a great sigh, takes keys from his pockets, raises them to his eyes, chooses key, gets up and moves to front of table, unlocks second drawer, takes out a second large banana, peers at it, locks drawer, puts back his keys in his pocket, turns, advances to the edge of stage, halts, strokes banana, peels it, tosses skin into pit, puts an end of banana in his mouth and remains motionless, staring vacuously before him. Finally he has an idea, puts banana in his waistcoat pocket, the end emerging, and goes with all the speed he can muster backstage into darkness. Ten seconds. Loud pop of cork. Fifteen seconds. He comes back into light carrying an old ledger and sits down at table. He lays ledger on table, wipes his mouth, wipes his hands on the front of his waistcoat, brings them smartly together and rubs them.

KRAPP

(Briskly). Ah! (He bends over ledger, turns the pages, finds the entry he wants, reads.) Box . . . three . . . spool . . . five. (He raises his head and stares front. With relish.) Spool! (Pause.) Spooooo! (Happy smile. Pause. He bends over table, starts peering and poking at the boxes.) Box . . . three . . . three . . . four . . . two . . . (with surprise) nine! good God! . . . seven . . . ah! the little rascal! (He takes up the box, peers at it.) Box three. (He lays it on table, opens it and peers at spools inside.) Spool . . . (he peers at the ledger) . . . five . . . (he peers at spools) . . . five . . . five . . . ah! the little scoundrel! (He takes out a

spool, peers at it.) Spool five. (*He lays it on table, closes box three, puts it back with the others, takes up the spool.*) Box three, spool five. (*He bends over the machine, looks up. With relish.*) Spooooo! (*Happy smile. He bends, loads spool on machine, rubs his hands.*) Ah! (*He peers at ledger, reads entry at foot of page.*) Mother at rest at last . . . Hm . . . The black ball . . . (*He raises his head, stares blankly front. Puzzled.*) Black ball? . . . (*He peers again at ledger, reads.*) The dark nurse . . . (*He raises his head, broods, peers again at ledger, reads.*) Slight improvement in bowel condition . . . Hm . . . Memorable . . . what? (*He peers closer.*) Equinox, memorable equinox. (*He raises his head, stares blankly front. Puzzled.*) Memorable equinox? . . . (*Pause. He shrugs his head shoulders, peers again at ledger, reads.*) Farewell to—(he turns the page)—love.

(*He raises his head, broods, bends over machine, switches on and assumes listening posture, i.e. leaning forward, elbows on table, hand cupping ear towards machine, face front.*)

TAPE

(*Strong voice, rather pompous, clearly Krapp's at a much earlier time.*) Thirty-nine today, sound as a—(*Settling himself more comfortable he knocks one of the boxes off the table, curses, switches off, sweeps boxes and ledger violently to the ground, winds tape back to the beginning, switches on, resumes posture.*) Thirty-nine today, sound as a bell, apart from my old weakness, and intellectually I have now every reason to suspect at the . . . (*hesitates*) . . . crest of the wave—or thereabouts. Celebrated the awful occasion, as in recent years, quietly at the Winehouse. Not a soul. Sat before the fire with closed eyes, separation the grain from the husks. Jotted down a few notes, on the back on an envelope. Good to be back in my den in my old rags. Have just eaten I regret to say three bananas and only with difficulty restrained a fourth. Fatal things for a man with my condition. (*Vehemently.*) Cut 'em out! (*Pause.*) The new light above my table is a great improvement. With all this darkness around me I feel less alone. (*Pause.*) In a way. (*Pause.*) I love to get up and move about in it, then back here to . . . (*hesitates*) . . . me. (*Pause.*) Krapp.

(*Pause.*)

The grain, now what I wonder do I mean by that, I mean . . . (*hesitates*) . . . I suppose I mean those things worth having when all the dust has—when all *my* dust has settled. I close my eyes and try and imagine them.

(*Pause. Krapp closes his eyes briefly.*)

Extraordinary silence this evening, I strain my ears and do not hear a sound. Old Miss McGlome always sings at this hour. But not tonight. Songs of her girlhood, she says. Hard to think of her as a girl. Wonderful woman, though. Connaught, I fancy. (*Pause.*) Shall I sing when I am her age, if I ever am? No. (*Pause.*) Did I sing as a boy? No. (*Pause.*) Did I ever sing? No.

(*Pause.*)

Just been listening to an old year, passages at random. I did not check in the book, but it must be at least ten or twelve years ago. At that time I think I was still living on and off with Bianca in Kedar Street. Well out of that, Jesus yes! Hopeless business. (*Pause.*) Not much about her, apart from a tribute to her eyes. Very warm. I suddenly was them again. (*Pause.*) Incomparable! (*Pause.*) Ah well . . . (*Pause.*) These old P.M.s are gruesome, but I often find them—(*Krapp switches off, broods, switches on*)—a help before embarking on a new . . . (*hesitates*) . . . retrospect. Hard to believe I was ever that young whelp. The voice! Jesus! And the aspirations! (*Brief laugh in which Krapp joins.*) And the resolutions! (*Brief laugh in which Krapp joins.*) To drink less, in particular. (*Brief laugh of Krapp alone.*) Statistics. Seventeen hundred hours, out of the preceding eight thousand odd, consumed on licensed premises alone. More than 20%, say 40% of his waking life.

(*Pause.*) Plans for a less . . . (*hesitates*) . . . engrossing sexual life. Last illness of his father.

Flagging pursuit of happiness. Unattainable laxation. Sneers at what he calls his youth and thanks to God that it's over. (*Pause.*) False ring there. (*Pause.*) Shadows of the opus . . . magnum. Closing with a —(*brief laugh*)—yelp to Providence. (*Prolonged laugh in which Krapp joins.*) What remains of all that misery? A girl in a shabby green coat, on a railway-station platform? No?

(*Pause.*)

When I look—

(*Krapp switches off, broods, looks at his watch, gets up, goes backstage into darkness. Ten seconds. pop of cork. Ten seconds. Second cork. Ten seconds. Third cork. Ten seconds. Brief burst of quavering song.*)

KRAPP

(Sings). Now the day is over,
Night is drawing nigh-igh,
Shadows—

(Fit of coughing. He comes back into light, sits down, wipes his mouth, switches on, resumes his listening posture.)

TAPE

—Back on the year that is gone, with what I hope is perhaps a glint of the old eye to come, there is of course the house on the canal where mother lay a-dying, in the late autumn, after her long viduity (*Krapp gives a start*), and the—(*Krapp switches off, winds back tape a little, bends his ear closer to the machine, switches on*)—a-dying, after her long viduity, and the—

(Krapp switches off, raises his head, stares blankly before him. His lips move in the syllables of "viduity." No sound. He gets up, goes back stage into darkness, comes back with an enormous dictionary, lays it on table, sits down and looks up the word.)

KRAPP

(Reading from dictionary). State—or condition of being—or remaining—a widow—or widower. *(Looks up. Puzzled.)* Being—or remaining? . . . *(Pause. He peers again at dictionary. Reading.)* "Deep weeds of viduity" . . . Also of an animal, especially a bird . . . the vidua or weaver bird . . . Black plumage of male . . . *(He looks up. With relish.)* The vidua-bird!

(Pause. He closes dictionary, switches on, resumes listening posture.)

TAPE

—bench by the weir from where I could see her window. There I sat, in the biting wind, wishing she were gone. *(Pause.)* Hardly a soul, just a few regulars, nursemaids, infants, old men, dogs. I got to know them quite well—oh by appearance of course I mean! One dark young beauty I recall particularly, all white and starch, incomparable bosom, with a big black hooded perambulator, most funereal thing. Whenever I looked in her direction she had her eyes on me. And yet when I was bold enough to speak to her—not having been introduced—she threatened to call a policeman. As if I had designs on her virtue! *(Laugh. Pause.)* The face she had! The eyes! Like . . . *(hesitates)* . . . chrysolite! *(Pause.)* Ah well . . . *(Pause.)* I was there when— (*Krapp switches off, broods, switches on again*)—the blind went down, one of those dirty brown roller affairs, throwing a ball for a little white dog, as chance would have it. I happened to look up and there it was. All over and done with, at last. I sat on for a few moments with the ball in my hand and the dog yelping and pawing at me. *(Pause.)* Moments. Her moments, my moments. *(Pause.)* The dog's moments. *(Pause.)* In the end I held it out to him and he took it in his mouth, gently, gently. A small, old, black, hard, solid rubber ball. *(Pause.)* I shall feel it, in my hand, until my dying day. *(Pause.)* I might have kept it. *(Pause.)* But I gave it to the dog.

(Pause.)

Ah well . . .

(Pause.)

Spiritually a year of profound gloom and indigence until that memorable night in March at the end of the jetty, in the howling wind, never to be forgotten, when suddenly I saw the whole thing. The vision, at last. This fancy is what I have chiefly to record this evening, against the day when my work will be done and perhaps no place left in my memory, warm or cold, for the miracle that . . . *(hesitates)* . . . for the fire that set it alight. What I suddenly saw then was this, that the belief I had been going on all my life, namely—(*Krapp switches off impatiently, winds tape forward, switches on again*)—great granite rocks the foam flying up in the light of the lighthouse and the wind-gauge spinning like a propeller, clear to me at last that the dark I have always struggled to keep under is in reality—(*Krapp curses, switches off, winds tape forward, switches on again*)—unshatterable association until my dissolution of storm and night with the light of the understanding and the fire—(*Krapp curses loader, switches off, winds tape forward, switches on again*)—my face in her breasts and my hand on her. We lay there without moving. But under us all moved, and moved us, gently, up and down, and from side to side.

(Pause.)

Past midnight. Never knew such silence. The earth might be uninhabited.

(Pause.)

Here I end—

(*Krapp switches off, winds tape back, switches on again.*)

—upper lake, with the punt, bathed off the bank, then pushed out into the stream and drifted. She lay stretched out on the floorboards with her hands under her head and her eyes closed. Sun blazing down, bit of a breeze, water nice and lively. I noticed a scratch on her thigh and asked her how she came by it. Picking gooseberries, she said. I said again I thought it was hopeless and no good going on, and she agreed, without opening her eyes. (Pause.) I asked her to look at me and after a few moments—(pause)—after a few moments she did, but the eyes just slits, because of the glare. I bent over her to get them in the shadow and they opened. (Pause. Low.) Let me in. (Pause.) We drifted in among the flags and stuck. The way they went down, sighing, before the stem! (Pause.) I lay down across her with my face in her breasts and my hand on her. We lay there without moving. But under us all moved, and moved us, gently, up and down, and from side to side.

(Pause.)

Past midnight. Never knew—

(*Krapp switches off, broods. Finally he fumbles in his pockets, encounters the banana, takes it out, peers at it, puts it back, fumbles, brings out the envelope, fumbles, puts back envelope, looks at his watch, gets up and goes backstage into darkness. Ten seconds. Sound of bottle against glass, then brief siphon. Ten seconds. Bottle against glass alone. Ten seconds. He comes back a little unsteadily into light, goes to the front of table, takes out keys, raises them to his eyes, chooses key, unlocks first drawer, peers into it, feels about inside it, takes out reel, peers at it, locks drawer, puts keys back in his pocket, goes and sits down, takes reel off machine, lays it on dictionary, loads virgin reel on machine, takes envelope from his pocket, consults back of it, lays it on table, switches on, clears his throat and begins to record.*)

KRAPP

Just been listening to that stupid bastard I took myself for thirty years ago, hard to believe I was ever as bad as that. Thank God that's all done with anyway. (Pause.) The eyes she had! (*Broods, realizes he is recording silence, switches off, broods. Finally.*) Everything there, everything, all the—(*Realizing this is not being recorded, switches on.*) Everything there, everything on this old muckball, all the light and dark and famine and feasting of . . . (*hesitates*) . . . the ages! (*In a shout.*) Yes! (Pause.) Let that go! Jesus! Take his mind off his homework! Jesus (Pause. *Weary.*) Ah well, maybe he was right. (*Broods. Realizes. Switches off. Consults envelope.*) Pah! (*Crumples it and throws it away. Broods. Switches on.*) Nothing to say, not a squeak. What's a year now? The sour cud and the iron stool. (Pause.) Revelled in the word spool. (*With relish.*) Spooooo! Happiest moment of the past half million. (Pause.) Seventeen copies sold, of which eleven at trade price to free circulating libraries beyond the seas. Getting known. (Pause.) One pound six and something, eight I have little doubt. (Pause.) Crawled out once or twice, before the summer was cold. Sat shivering in the park, drowned in dreams and burning to be gone. Not a soul. (Pause.) Last fancies. (*Vehemently.*) Keep 'em under! (Pause.) Scalded the eyes out of me reading *Effie* again, a page a day, with tears again. *Effie* . . . (Pause.) Could have been happy with her, up there on the Baltic, and the pines, and the dunes. (Pause.) Could I? (Pause.) And she? (Pause.) Pah! (Pause.) Fanny came in a couple of times. Bony old ghost of a whore. Couldn't do much, but I suppose better than a kick in the crutch. The last time wasn't so bad. How do you manage it, she said, at your age? I told her I'd been saving up for her all my life. (Pause.) Went to Vespers once, like when I as in short trousers. (Pause. *Sings.*)

Now the day is over, Night is drawing nigh-igh,
Shadows—(*coughing, then almost inaudible*)—of the evening
Steal across the sky. (*Gasping.*)

Went to sleep and fell off the pew. (Pause.) Sometimes wondered in the night if a last effort mightn't—(Pause.) Ah finish your booze now and get to your bed. Go on with this drivel in the morning. Or leave it at that. (Pause.)

Leave it at that. *(Pause.)* Lie propped up in the dark—and wander. Be again in the dingle on a Christmas Eve, gathering holly, the red-berried. *(Pause.)* Be again on Croghan on a Sunday morning, in the haze, with the bitch, stop and listen to the bells. *(Pause.)* And so on. *(Pause.)* Be again, be again. *(Pause.)* All that old misery. *(Pause.)* Once wasn't enough for you. *(Pause.)* Lie down across her.

(Long pause. He suddenly bends over machine, switches off, wrenches off tape, throws it away, puts on the other, winds it forward to the passage he wants, switches on, listens staring front.)

TAPE

—gooseberries, she said. I said again I thought it was hopeless and no good going on, and she agreed, without opening her eyes. *(Pause.)* I asked her to look at me and after a few moments—*(pause)*—after a few moments she did, but the eyes just slits, because of the glare. I bent over her to get them in the shadow and they opened. *(Pause. Low.)* Let me in. *(Pause.)* We drifted in among the flags and stuck. The way they went down, sighing, before the stem! *(Pause.)* I lay down across her with my face in her breasts and my hand on her. We lay there without moving. But under us all moved, and moved us, gently, up and down, and from side to side. But under us all moved, and moved us, gently, up and down, and from side to side.

(Pause. Krapp's lips move. No sound.)

Past midnight. Never knew such silence. The earth might be uninhabited.

(Pause.)

Here I end this reel. Box—*(Pause)*—three, spool—*(Pause)*—five. *(Pause.* Perhaps my best years are gone. When there was a chance of happiness. But I wouldn't want them back. Not with the fire in me now. No, I wouldn't want them back.

(Krapp motionless staring before him. The tape runs on in silence.)

CURTAIN

Samuel Beckett

La dernière bande (1959)

Pièce en un acte pour un personnage avec magnétophone, écrite en anglais en 1958.
Pré-publication de la traduction française de Pierre Leyris et de l'auteur
dans *Les Lettres Nouvelles*, n°1, mars 1959.

La dernière bande. Mise en scène de Cécile Gheerbrant. Avec François Small, Compagnie Les Oreilles et la Queue.
Sur les Sentiers du Théâtre. Juin 2017.

Un soir, tard, d'ici quelque temps.

La turne de Krapp.

A l'avant-scène, au centre, une petite table dont les deux tiroirs s'ouvrent du côté de la salle.

Assis à la table, face à la salle, c'est-à-dire du côté opposé aux tiroirs, un vieil homme avachi : Krapp.

Pantalon étroit, trop court, d'un noir pisseux. Gilet sans manches d'un noir pisseux, quatre vastes poches.

Lourde montre d'argent avec chaîne. Chemise blanche crasseuse, déboutonnée au cou, sans col. Surprenante paire de bottines, d'un blanc sale, du 9.8 au moins, très étroites et pointues.

Visage blanc. Nez violacé. Cheveux gris en désordre. Mal rasé.

Très myope (mais sans lunettes). Dur d'oreille.

Voix fêlée très particulière.

Démarche laborieuse.

Sur la table un magnétophone avec microphone et de nombreuses boîtes en carton contenant des bobines de bandes impressionnées.

La table et environs immédiats baignés d'une lumière crue. Le reste de la scène dans l'obscurité. Krapp demeure un moment immobile, pousse un grand soupir, regarde sa montre, farfouille dans ses poches, en sort une enveloppe, la remet, farfouille de nouveau, sort un petit trousseau de clefs, l'élève à hauteur des yeux, choisit une clef, se lève et, va vers le devant de la table. Il se baisse. fait jouer la serrure du premier tiroir, regarde dedans, y promène la main, en sort une bobine, l'examine de tout près, la remet, referme le tiroir à clef, fait jouer la serrure du second tiroir, regarde dedans, y promène la main, en sort une grosse banane, l'examine de tout près, referme le tiroir à clef, remet les clefs dans sa poche. Il se retourne, s'avance jusqu'au bord de la scène, s'arrête, caresse la banane, l'épluche, laisse tomber la peau à ses pieds, met le bout de la banane dans sa bouche et demeure immobile, regardant dans le vide devant lui. Finalement il croque le bout de la banane, se détourne et se met à aller et venir au bord de la scène, dans la lumière, c'est-à-dire à raison de quatre ou cinq pas au plus de chaque côté, tout en mastiquant méditativement la banane. Il marche sur la peau, glisse, manque de tomber, se rattrape, se penche, regarde la peau et finalement la pousse du pied, toujours penché, par-dessus le bord de la scène dans la fosse. Il reprend son va-et-vient, finit de manger la banane, retourne à la table, s'assoit, demeure un moment immobile, pousse un grand soupir, sort les clefs de sa poche, les élève à hauteur des yeux, choisit une clef, se lève et va vers le devant de la table, fait jouer la serrure du second tiroir, en sort une seconde grosse banane, l'examine de tout près, referme le tiroir à clef, remet les clefs dans sa poche, se retourne, s'avance jusqu'au bord de la scène, s'arrête, caresse la banane, l'épluche, flanque la peau dans la fosse, met le bout de la banane dans sa bouche et demeure immobile, regardant dans le vide devant lui. Finalement il a une idée, met la banane dans une poche de son gilet d'où le bout émergera et de toute la vitesse dont il est capable s'en va au fond de la scène dans l'obscurité. Dix secondes. Bruit de bouchon qu'on tire. Quinze secondes. Il revient dans la lumière, portant un vieux registre, et s'assoit à la table. Il pose le registre sur la table, s'essuie la bouche, s'essuie les mains à son gilet, les claque et les frotte.

KRAPP (avec vivacité). - Ah ! (Il se penche sur le registre, tourne les pages, trouve l'inscription qu'il cherche, lit.) Boîte... trois... bobine... cinq. (Il lève la tête et regarde fixement devant lui. Avec délectation.) Bobine ! (Pause.) Bobiiiiine ! (Sourire heureux. Il se penche sur la table et commence à farfouiller dans les boîtes en les examinant de tout près.) Boîte... trois... trois... quatre... deux... (avec surprise)... neuf ! nom de Dieu !... sept... ah ! petite coquine ! (Il prend une boîte, l'examine de tout près.) Boîte trois. (Il la pose sur la table, l'ouvre et se penche sur les bobines qu'elle contient.) Bobine... (il se penche sur le registre)... cinq... (il se penche sur les bobines)... cinq... cinq... ah ! petite fripouille ! (Il sort une bobine, l'examine de tout près.) Bobine cinq. (Il la pose sur la table, referme la boîte trois, la remet avec les autres, reprend la bobine.) Boîte trois, bobine cinq. (Il se penche sur l'appareil, lève la tête. Avec délectation.) Bobiiiiine ! (Sourire heureux. Il se penche, place la bobine sur l'appareil, se frotte les mains.) Ah ! (Il se penche sur le registre, lit l'inscription en bas de page.) Maman en paix enfin... Hm... La balle noire... (Il lève la tête, regarde dans le vide devant lui. Intrigué.) Balle noire ?... (Il se penche de nouveau, sur le registre, lit.) La boniche brune... (Il lève la tête, rêve, se penche de nouveau sur le registre, lit.) Légère amélioration de l'état intestinal... Hm... Mémorable... quoi ? (Il regarde de plus près, lit.) Équinoxe, mémorable équinoxe. (Il lève la tête, regarde dans le vide devant lui. Intrigué.) Mémorable équinoxe ?... (Pause. Il hausse les épaules, penche de nouveau sur le registre, lit) Adieu à l'a... (il tourne la page) ...mour.

Il lève la tête, rêve, se penche sur l'appareil, le branche et prend une posture d'écoute, c'est-à-dire le buste incliné en avant, les coudes sur la table, la main en cornet dans la direction de l'appareil, le visage face à la salle.

BANDE (voix forte, un peu solennelle manifestement celle de Krapp à une époque très antérieure). - Trente-neuf ans aujourd'hui, solide comme un - (En voulant s'installer plus confortablement il fait tomber une des boîtes, jure, débranche l'appareil, balaye violemment boîtes registre par terre, ramène la bande au point de départ, rebranche l'appareil, reprend sa posture.) Trente-neuf ans aujourd'hui, solide comme un pont, à part mon vieux point faible, et intellectuellement, j'ai maintenant tout lieu de le soupçonner, au... (il hésite)... à la crête de la vague - ou peu s'en faut. Célébré la solennelle occasion, comme toutes ces dernières années, tranquillement à la Taverne. Personne. Resté assis devant le feu, les yeux fermés, à séparer le grain de la balle. Jeté quelques notes sur le dos d'une enveloppe. Heureux d'être de retour dans ma turne, dans mes vieilles nippes. Viens de manger, j'ai regret de le dire, trois bananes et ne me suis abstenu d'une quatrième qu'avec peine. Du poison pour un homme dans mon état. (Avec véhémence.) À éliminer ! (Pause.) Le nouvel éclairage au-dessus de ma table est une grande amélioration. Avec toute cette obscurité autour de moi je me sens moins seul. (Pause.) En un sens. (Pause.) J'aime à me lever pour y aller faire un tour, puis revenir ici à... (il hésite)... moi. (Pause.) Krapp.

Pause.

Le grain, voyons, je me demande ce que j'entends par là, j'entends... (*il hésite*)... je suppose que j'entends ces choses qui en vaudront encore la peine quand toute la poussière sera -- quand toute *ma* poussière sera retombée. Je ferme les yeux et je m'efforce de les imaginer.

Pause. Krapp ferme les yeux, brièvement.

Extraordinaire silence ce soir, je tends l'oreille et n'entends pas un souffle. La vieille Miss McGlome chante toujours à cette heure-ci. Mais pas ce soir. Des chansons du temps où elle était jeune fille, dit-elle. Difficile de l'imaginer jeune fille. Merveilleuse vieille cependant. Du Connaught, j'ai l'impression. (*Pause.*) Est-ce que je chanterai quand j'aurai son âge, si jamais j'ai son âge ? Non. (*Pause.*) Est-ce que je chantais quand j'étais jeune garçon ? Non. (*Pause.*) Est-ce que j'ai jamais chanté ? Non.

Pause.

Viens juste d'écouter une vieille année, des passages au hasard. Je n'ai pas vérifié dans le livre, mais ça doit nous ramener dix ou douze ans en arrière - au moins. Je crois qu'à ce moment-là je vivais encore avec Bianca dans Kedar Street, enfin par à-coups. Bien sorti de ça, ah foutre oui ! C'était sans espoir. (*Pause.*) Pas grand'chose sur elle, à part un hommage à ses yeux. Enthousiaste. Je les ai revus tout à coup. (*Pause*) Incomparables ! (*Pause.*) Enfin... (*Pause.*) Sinistres ces exhumations, mais je les trouve souvent - (*Krapp débranche l'appareil, rêve, rebranche l'appareil*) - utiles avant de me lancer dans un nouveau... (*il hésite*)... retour en arrière. Difficile de croire que j'aie jamais, été ce petit crétin. Cette voix ! Jésus ! Et ces aspirations ! (*Bref rire auquel Krapp se joint.*) Et ces résolutions. (*Bref rire a quel Krapp se joint.*) Boire moins, notai ment. (*Bref rire de Krapp seul.*) Des statistiques. Mille sept cents heures sur les huit mille et quelques précédentes volatilisées rien que dans les débits de boisson. Plus de 20 %, disons 40 % de sa vie de veille. (*Pause.*) Plans pour une vie sexuelle moins... (*il hésite*)... absorbante. Dernière maladie de son père. Poursuit toujours plus languissante du bonheur. Fiasco des laxatifs. Ricanements sur ce qu'il appelle sa jeunesse et action de grâces qu'elle soit finie. (*Pause.*) Fausse note là. (*Pause.*) Ombre de l'opus... magnum. Et pour finir un - (*rire bref*) - jappement à l'adresse de la Providence. (*Rire prolongé auquel Krapp se joint.*) Que reste-t-il de toute cette misère ? Une fille dans un vieux manteau vert sur un quai de gare ? Non ?

Pause.

Quand je regarde -

Krapp débranche l'appareil, rêve, regarde sa montre, se lève et s'en va au fond de la scène dans l'obscurité. Dix secondes. Bruit de bouchon qu'on tire. Dix secondes. Second bouchon. Dix secondes. Troisième bouchon. Bribe soudaine de chant chevrotant.

KRAPP (*chantant*).

L'ombre descend de nos montagnes,

L'azur du ciel va se ternir,

Le bruit se tait -

Accès de toux. Il revient dans la lumière., s'assoit, s'essuie la bouche, rebranche l'appareil, reprend sa posture d'écoute.

BANDE. - en arrière vers l'année écoulée, avec peut-être - je l'espère - quelque chose de mon vieux regard à venir, il y a naturellement la maison du canal où maman s'éteignait, dans l'automne finissant, après une longue viduité (*Krapp sursaute*), et le - (*Krapp débranche l'appareil, ramène la bande un peu en arrière, approche l'oreille de l'appareil, le rebranche*) - s'éteignait, dans l'automne finissant, après une longue viduité, et le -

Krapp débranche l'appareil, lève la tête, regarde dans le vide devant lui. Ses lèvres remuent sans bruit en formant les syllabes de viduité. Il se lève, s'en va au fond de la scène dans l'obscurité, revient avec un énorme dictionnaire, s'assoit, le pose sur la table et cherche le mot.

KRAPP (*lisant dans le dictionnaire*). -Etat - ou condition - de qui est - ou demeure - veuf - ou veuve. (*Il lève la tête. Intrigué.*) Qui est - ou demeure ?... (*Pause. Il se penche de nouveau sur le dictionnaire, tourne les pages.*) Veuf... veuf... veuvage... (*Lisant.*) Les voiles épais du veuvage... Se dit aussi d'un animal, particulièrement d'un oiseau... L'oiseau veuve ou tisserin... Plumage noir des mâles... (*Il lève la tête. Avec délectation.*) L'oiseau veuve !

Pause. Il ferme le dictionnaire, rebranche l'appareil, reprend sa posture d'écoute.

BANDE. - banc près du bief d'où je pouvais voir sa vitre. Je restais là, assis dans le vent cinglant, souhaitant qu'elle en finisse. (*Pause.*) Presque personne, quelques habitués seulement, des boniches, des enfants, des vieillards, des chiens. J'ai fini par bien les connaître -oh je veux dire de vue bien sûr ! Je me rappelle surtout une jeune beauté brune, toute blancheur et amidon, une poitrine incomparable, qui poussait un grand landau à capote noire, d'un funèbre ! Chaque fois que je regardais dans sa direction elle avait les yeux sur moi. Et pourtant quand j'ai eu la hardiesse de lui adresser la parole - sans avoir été présenté - elle a menacé d'appeler un agent. Comme si j'en voulais à sa vertu ! (*Rire.*) Le visage qu'elle avait ! Les yeux ! Comme des... (*il hésite*)... chrysolithes ! (*Pause.*) Enfin... (*Pause.*) J'étais là quand - (*Krapp débranche l'appareil, rêvasse, rebranche l'appareil*) - le store s'est baissé, un de ces machins marron sale qui s'enroulent, là en train de jeter une balle pour un petit chien blanc, ça c'est trouvé comme ça. J'ai levé la tête, Dieu sait pourquoi, et voilà, ça y était. Une affaire finie, enfin. Je suis resté là quelques instants encore, assis sur le banc. avec la balle dans la main et le chien qui jappait après et la mendiait de la patte. (*Pause.*) Instants. (*Pause.*) Ses instants à elle, mes instants à moi. (*Pause.*) Les instants du chien. (*Pause.*) A la fin je la lui ai donnée et il l'a prise dans sa gueule, doucement, doucement. Une petite balle de caoutchouc, vieille, noire, pleine, dure. (*Pause.*) Je la sentirai, dans ma main, jusqu'au jour de ma mort. (*Pause.*) J'aurais pu la garder. (*Pause.*) Mais je l'ai donnée au chien.

Pause.

Enfin...

Pause.

Spirituellement une année on ne peut plus noire et pauvre jusqu'à cette mémorable nuit de mars, au bout de la jetée, dans la rafale, je n'oublierai jamais, où tout m'est devenu clair. La vision, enfin. Voilà j'imagine ce que j'ai surtout à enregistrer ce soir, en prévision du jour où mon labeur sera... (*il hésite*)... éteint et où je n'aurai peut-être plus aucun souvenir, ni bon ni mauvais, du miracle qui... (*il hésite*)... du feu qui l'avait embrasé. Ce que soudain j'ai vu alors, c'était que la croyance qui avait guidé toute ma vie, à savoir - (*Krapp débranche impatiemment l'appareil, fait avancer la bande, rebranche l'appareil*) - grands rochers de granit et l'écume qui jaillissait dans la lumière du phare et l'anémomètre qui tourbillonnait comme une hélice, clair pour moi enfin que l'obscurité que je m'étais toujours acharné à refouler est en réalité mon meilleur - (*Krapp débranche impatiemment l'appareil, fait avancer la bande, rebranche l'appareil*) - indestructible association jusqu'au dernier soupir de la tempête et de la nuit avec la lumière de l'entendement et le feu - (*Krapp jure. débranche l'appareil, fait avancer la bande, rebranche l'appareil*) - mon visage dans ses seins et ma main sur elle. Nous restions là, couchés, sans remuer. Mais, sous nous, tout remuait, et nous remuait, doucement, de haut en bas, et d'un côté à l'autre.

Pause.

Passé minuit. Jamais entendu pareil silence. La terre pourrait être inhabitée.

Pause.

Ici je termine -

Krapp débranche l'appareil, ramène la bande en arrière, rebranche l'appareil.

- le haut du lac, avec la barque, nagé près de la rive, puis poussé la barque au large et laissé aller à la dérive. Elle était couchée sur les planches du fond, les mains sous la tête et les yeux fermés. Soleil flamboyant, un brin de brise, l'eau un peu clapoteuse comme je l'aime. J'ai remarqué une égratignure sur sa cuisse et lui ai demandé comment elle se l'était faite. En cueillant des groseilles à maquereau, m'a-t-elle répondu. J'ai dit encore que ça me

semblait sans espoir et pas la peine de continuer et elle a fait oui sans ouvrir les yeux. *(Pause.)* Je lui ai demandé de me regarder et après quelques instants - *(pause)* - après quelques instants elle l'a fait, mais les yeux comme des fentes à cause du soleil. Je me suis penché sur elle pour qu'ils soient dans l'ombre et ils se sont ouverts. *(Pause.)* M'ont laissé entrer. *(Pause.)* Nous dérivions parmi les roseaux et la barque s'est coincée. Comme ils se pliaient, avec un soupir, devant la proue ! *(Pause.)* Je me suis coulé sur elle, mon visage dans ses seins et ma main sur elle. Nous restions là, couchés, sans remuer: Mais, sous nous, tout remuait. et nous remuait, doucement, de haut en bas, et d'un côté à l'autre.

Pause.

Passé minuit. Jamais entendu -

Krapp débranche l'appareil, rêve. Finalement il farfouille dans ses poches, rencontre la banane, la sort, l'examine de tout près, la remet, farfouille de nouveau, sort l'enveloppe, farfouille de nouveau, remet l'enveloppe, regarde sa montre, se lève et s'en va au fond de la scène dans l'obscurité. Dix secondes. Bruit de bouteille contre du verre. Puis bref bruit de siphon. Dix secondes. De nouveau la bouteille contre le verre, sans plus. Dix secondes. Il revient d'un pas mal assuré dans la lumière, va vers le devant de la table, sort ses clefs, les élève à hauteur des yeux, choisit une clef, fait jouer la serrure du premier tiroir, regarde dedans, y promène la main, en sort une bobine, l'examine de tout près, referme le tiroir à clef, remet les clefs dans sa poche, va s'asseoir, enlève la bobine de l'appareil, la pose sur le dictionnaire, place la bobine vierge sur l'appareil, sort l'enveloppe de sa poche, en consulte l'envers, la pose sur la table, rêve, branche l'appareil, s'éclaircit la gorge et commence à enregistrer.

KRAPP. - Viens d'écouter ce pauvre petit crétin pour qui je me prenais il y a trente ans, difficile de croire que j'aie jamais été con à ce point-là. Ça au moins c'est fini, Dieu merci. *(Pause.)* Les yeux qu'elle avait ! *(Rêvasse, se rend compte qu'il est en train d'enregistrer le silence, débranche l'appareil, rêve. Finalement.)* Tout était là, tout le - *(Se rend compte que l'appareil n'est pas branché, le rebranche.)* Tout était là, toute cette vieille charogne de planète, toute la lumière et l'obscurité et la famine et la bombance des... *(il hésite)...* des siècles ! *(Pause. Dans un cri.)* Oui ! *(Pause. Amer.)* Laisser filer ça ! Jésus ! Ça aurait pu le distraire de ses chères études ! Jésus ! *(Pause. Avec lassitude.)* Enfin, peut-être qu'il avait raison. *(Pause.)* Peut-être qu'il avait raison. *(Rêvasse. Se rend compte. Débranche l'appareil. Consulte l'enveloppe.)* Pah ! *(La froisse et la jette. Rêvasse. Rebranche l'appareil.)* Rien à dire, pas couic. Qu'est-ce que c'est aujourd'hui, une année ? Merde remâchée et bouchon au cul. *(Pause.)* Dégusté le mot bobine. *(Avec délectation.)* Bobiine ! L'instant le plus heureux des derniers cinq cent mille. *(Pause.)* Dix-sept exemplaires de vendus, dont onze au prix de gros à des bibliothèques municipales d'au-delà les mers. En passe d'être quelqu'un. *(Pause.)* Une livre, six shillings et quelques pence, huit probablement. *(Pause.)* Me suis traîné dehors une fois ou deux avant que l'été se glace. Resté assis à grelotter dans le parc, noyé dans les rêves et brûlant d'en finir. Personne. *(Pause.)* Dernières chimères. *(Avec véhémence.)* A refouler ! *(Pause.)* Me suis crevé les yeux à lire *Effie* encore, une page par jour, avec des larmes encore. *Effie...* *(Pause.)* Aurais pu être heureux avec elle là-haut sur la Baltique, et les pins, et les dunes. *(Pause.)* Non ? *(Pause.)* Et elle ? *(Pause.)* Pah ! *(Pause.)* Fanny est venue une ou deux fois. Vieille ombre de putain squelettique. Pas pu faire grand'chose, mais sans doute mieux qu'un coup de pied dans l'entre-jambes. La dernière fois, ça n'était pas si mal. Comment tu fais ton compte, m'a-t-elle dit, à ton âge ? Je lui ai répondu que je m'étais réservé pour elle toute ma vie. *(Pause.)* Été aux Vêpres une fois, comme lorsque j'étais en culottes courtes. *(Pause. Il chante)*

L'ombre descend de nos montagnes,

L'azur du ciel va se ternir,

Le bruit se tait - *(Accès de toux. Presque inaudible)* - dans nos campagnes,

En paix bientôt tout va dormir.

(Haletant.) Me suis endormi et suis tombé du banc. *(Pause.)* Me suis demandé quelquefois dans la nuit si un dernier effort ne serait peut-être - *(Pause.)* Assez ! Vide ta bouteille et fous-toi au pieu. Reprend ces conneries demain. Ou restes-en là. *(Pause.)* Restes-en là. *(Pause.)* Installe-toi là dans le noir, adossé aux oreillers - et vagabonde. Sois de nouveau dans le vallon une veille de Noël à cueillir le houx, celui à baies rouges. *(Pause.)* Sois de nouveau sur le Croghan un dimanche matin, dans la brume, avec la chienne, arrête-toi et écoute les cloches. *(Pause.)* Et ainsi de suite. *(Pause.)* Sois de nouveau, sois de nouveau. *(Pause.)* Toute cette vieille misère. *(Pause.)* Une fois ne t'a pas suffi. *(Pause.)* Coule-toi sur elle.

Longue pause. Il se penche brusquement sur l'appareil, le débranche, arrache la bande, la jette au loin, place l'autre bande sur l'appareil, la fait avancer jusqu'au passage qu'il cherche, rebranche l'appareil, écoute en regardant fixement devant lui.

BANDE. - groseilles à maquereau, m'a-t-elle répondu. J'ai dit encore que ça me semblait sans espoir et pas la peine de continuer et elle a fait oui sans ouvrir les yeux. *(Pause.)* Je lui ai demandé de me regarder et après quelques instants - *(pause)* - après quelques instants elle la fait, mais les yeux comme des fentes à cause du soleil. Je me suis penché sur elle pour qu'ils soient dans l'ombre et ils se sont ouverts. *(Pause.)* M'ont laissé entrer. *(Pause.)* Nous dérivions parmi les roseaux et la barque s'est coincée. Comme ils se pliaient, avec un soupir, devant la proue ! *(Pause.)* Je me suis coulé sur elle, mon visage dans ses seins et ma main sur elle. Nous restions là, couchés, sans remuer. Mais, sous nous, tout remuait,, et nous remuait, doucement, de haut en bas, et d'un côté à l'autre.

Pause. Les lèvres de Krapp remuent sans bruit.

Passé minuit. Jamais entendu pareil silence. La terre pourrait être inhabitée.

Pause.

Ici je termine cette bande. Boîte - *(pause)* - trois, bobine - *(pause)* - cinq. *(Pause.)* Peut-être que mes meilleures années sont passées. Quand il y avait encore une chance de bonheur. Mais je n'en voudrais plus. Plus maintenant que j'ai ce feu en moi. Non, je n'en voudrais plus.

Krapp demeure immobile, regardant dans le vide devant lui. La bande continue à se dérouler en silence.

RIDEAU

Samuel Beckett

Az utolsó tekercs

Fordította Szenczei László. A versbetétet fordította Pór Judit

Nagyvilág, 1962. 6. szám, 872-878. oldal.

Késő este, valamelyest a jövőben. Krapp odúja. A szín közepén kis asztal, két fiókja a nézőtérre nyílik. Az asztalnál, a nézőtérrel szemben, azaz a fiókok mögött, fonnyadt vénember ül: Krapp. Nadrágja szűk és nagyon kurta, színe fakófekete. Ujjatlan mellénye is fakófekete, s négy nagy zseb van rajta. Egyik zsebben súlyos ezüstóra, láncsal. Inge piszkos, nyitott, gallértalan ing. S micsoda fura lábbeli! Szennyesfehér egészségipő, legalább 48-as méretű, nagyon keskeny, hegyes. Arca sápadt. Orra rezes. Szürke haja borzas.

Borotvátalan. Hangja sajtóságos, rekedt hang. Járása nehézkes. Az asztalon mikrofonnal felszerelt magnetofon és több kartondoboz, bennük felhasznált magnetofontekercsek. Az asztal és közvetlen környéke erős fényben, a színpad többi része homályban van. Krapp egy pillanattig mozdulatlan, aztán nagyot sóhajt, megnézi az óráját, a zsebeiben kotorászik, kivesz egy borítékot, visszateszi, tovább kotorászik, kivesz egy kulcsosomót, a szeme elé tartja, kiválaszt egy kulcsot, feláll, és megkerüli az asztalt. Lehajol, kinyitja az alsó fiók zárját, belenéz a fiókba, turkál benne, kiszed belőle egy tekercest, közelről szemügyre veszi, visszateszi, kulcsra zárja a fiókot, felkattintja a második fiók zárját, belenéz a fiókba, turkál benne, kiemel belőle egy jókora banánt, közelről szemügyre veszi, kulcsra zárja a fiókot, a kulcsokat visszateszi a zsebébe. Megfordul, a színpad szélére megy, megáll, megsimogatja a banánt, meghámozza, a héját a lába elé hullatja, a végét a szájába dugja, s mozdulatlanul maga elé bámul. Végül leharapja a banán végét, elfordul, s fel-alá jár a színpad szélén, a világosságban; négy-öt lépést jobbra, négy-öt lépést balra, s közben töprengve majszolja a banánt. A héjára lép, megcsúszik, kis híja, hogy hanyatt nem esik, de visszaserzi egyensúlyát, lehajol, megnézi a héjat, s még mindig görnyedten, a rivaldán át a zenekarba rúgja. Ismét járkálni kezd, megeszi a banánt, visszatér az asztalhoz, leül, egy pillanattig mozdulatlan, nagyot sóhajt, kiveszi a zsebéből a kulcsosomót, a szeme elé tartja, kiválaszt egy kulcsot, megkerüli az asztalt, felkattintja a második fiók zárját, ismét kivesz egy jókora banánt, közelről szemügyre veszi, kulcsra zárja a fiókot, visszateszi a kulcsosomót a zsebébe, visszafordul, a színpad szélére lép, megáll, megsimogatja a banánt, meghámozza, a héját a zenekarba hajítja, a végét a szájába dugja, s mozdulatlanul a semmibe bámul. Végül eszébe jut valami, a banánt a mellényzsebébe dugja úgy, hogy a vége kikandikál, aztán amilyen gyorsan csak bír, a színpad homályos hátterébe siet. Hallatszik, hogy dugót húz. Tizenöt másodperc. Visszatér a világosságba, kezében egy régi lajstromos könyv, s az asztalhoz ül. A könyvet az asztalra teszi, megtörli a száját, kezét beletörli a mellényébe, tapsol és kezét dörzsöli

KRAPP (élénken) Aha! (A könyv fölé hajol, belelapoz, megtalálja a keresett bejegyzést, s olvassa) Harmadik doboz... Ötödik tekercs. (Szünet) Tekeeercs! (Főlemeli a fejét, s mereven maga elé bámul. Gyönyörködve) Tekercs! (Szünet) Tekeeercs! (Boldogan mosolyog. Az asztal fölé hajol, közelről mustrálja a dobozokat, turkál bennük) Harmadik... harmadik... negyedik... második... (Meglépetten) Kilencedik doboz! Az istenfáját... a hetedik... aha...! Te kis huncut! (Mefog egy dobozt, és közelről szemügyre veszi) Harmadik doboz. (Az asztalra teszi, kinyitja, s a benne levő tekercesek fölé hajol) Ötödik... (A könyv fölé hajol) Ötödik... ötödik tekercs... ah! a kis tekergő! (Kivesz egy tekercest, közvetlen közelről vizsgálja) Ötödik tekercs. (Az asztalra teszi, lezárja a harmadik dobozt, visszateszi a többi közé, s újra kezébe veszi a tekercest) Harmadik doboz, ötödik tekercs! (A készülék fölé hajol, főlemeli a fejét. Gyönyörködve) Tekeeercs! (Boldogan mosolyog. Lehajol. A tekercest ráteszi a készülékre, kezét dörzsöli) Aha! (A könyv fölé hajol, elolvassa a lap alján levő bejegyzést) Mama végül békésen el... Hm... A fekete labda... (Főlemeli a fejét, maga elé bámul a semmibe. Zavartan) A fekete labda?... (Ismét a könyv fölé hajol, olvassa) A barna cselédlány... (Főlemeli a fejét, elmereng, ismét a könyv fölé hajol, olvassa) A belek állapota egy kicsit javult... Hm... Emlékezetes... Micsoda? (Közelebbről nézegeti, olvassa) Nap-éj egyenlőség, emlékezetes nap-éj egyenlőség. (Főlemeli a fejét, maga elé bámul. Zavartan) Emlékezetes nap-éj egyenlőség?... (Szünet. Vállat von, ismét a könyv fölé hajol, olvassa) Búcsú a sze... (fordít egy lapot) relemtől. (Főlemeli a fejét,

elmereng, a készülék fölé hajol, bekapcsolja, hallgató pózba helyezkedik: az asztalra könyököl, felsőtestét előregörnyesztí, tenyerét kürtőszerűen a készülék felé tartja, arca szembekerül a nézőtérrel)

A TEKERCS *(erős, kissé ünnepélyes hang, nyilván Krapp régmúlt hangja)* Ma harminckilenc éves vagyok, szilárd, mint...

Krapp kényelmesebb helyzetet keresve, véletlenül lelöki az egyik dobozt, mire káromkodva kikapcsolja a készüléket, dühösen a földre sepri a dobozokat meg a könyvet, visszaforgatja a tekercest az elejére, visszakapcsolja a készüléket, s elfoglalja előbbi helyzetét

Ma harminckilenc éves vagyok, szilárd, mint egy híd, kivéve régi gyengémet, s minden okom megvan rá, hogy azt higgyem, értelmileg is kis híján a... *(habozik)* a hullám tarajára értem. A magasztos alkalmat ezúttal is, mint az utóbbi években mindig, nyugodtan, a Lebuiban ünnepeltem. Senki. A tűz előtt ültem, behunytam a szemem, s kiválogattam a magot a pelyva közül. Néhány feljegyzést írtam egy boríték hátára. Boldog voltam, hogy visszatérhettem az odúmba, s visszabújhattam régi rongyaimba. Megettem, sajnálattal vallom be, három banánt, s csak nehezen tartóztattam meg magam egy negyediktől. Méreg az én állapotomban. *(Hevesen)* Le kell szokni róla! *(Szünet)* Az új világítás az asztalom fölött sokat lendít a dolgon. A körülöttem sűrűsödő sötétség miatt nem érzem magam egészen egyedül. *(Szünet)* Bizonyos értelemben. *(Szünet)* Szívesen kelek föl, s kerülök egyet, hogy utána visszatérhessek ide... *(habozik)* hozzám. *(Szünet)* Krapphoz. *(Szünet)* A mag. Lássuk csak, mit is értek azon, hogy „mag”, értem rajta... *(habozik)* azt hiszem, azokat a dolgokat értem rajta, amelyek megérik a fáradságot még akkor is, ha már az egész por – az én egész porom szétszóródott. Behunyom a szemem, s megpróbálom elképzelni.

Szünet. Krapp kis időre becsukja a szemét

Micsoda rendkívüli csönd van ma este, fülelek, de még a szellő rezdülését sem hallom. Az öreg Miss McGlome mindig énekel ilyentájt. De ma este nem énekelt. Azt mondja, ezeket a dalokat kislány korában tanulta. Nehéz elképzelni, hogy valaha kislány is volt. Egyébként csodálatra méltó öreg nő. Azt hiszem, Connaughtból való. *(Szünet)* Vajon fogok-e énekelni az ő korában, ha egyáltalán megérem a korát? Nem. *(Szünet)* Énekeltem-e kisfiú koromban? Nem. *(Szünet)* Énekeltem-e valaha is? Nem. *(Szünet)* Épp egy régi évfolyamot hallgattam meg, innen-onnan vett részleteket. Nem néztem utána a könyvben, de legalább tíz-tizenkét évvel ezelőtt történhetett. Azt hiszem, az idő tájt még a Kedar Streeten éltem Biancával, persze zökkenőkkel. Jó, hogy kikecmeregtem ebből, a fene egye meg! Reménytelen volt. *(Szünet)* Nem mondhatok sok jót róla, csak a szemét illeti dicséret. Az minden dicséretet megérdemelt. Hirtelen magam előtt láttam a szemét. *(Szünet)* Csodálatos. *(Szünet)* Egyszóval... *(Szünet)* Gyászos dolog az efféle kihantolás, de gyakran... *(kikapcsolja a készüléket, elmereng, majd visszakapcsolja)* hasznos lehet, mielőtt... *(habozik)* új visszatekintésre szánom magam. Alig akarom elhinni, hogy valaha is ilyen kis hülye voltam. Ez a hang! Jézusom! És micsoda szándékok! *(Kurta nevetés, Krapp is nevet)* És micsoda elhatározások! *(Kurta nevetés, Krapp is nevet)* Nevezetesen, hogy kevesebbet kell inni. *(Ezúttal csak Krapp nevet)* Statisztikák. Nyolcezer órából ezerhét száz, és még azelőtt is jó néhány párolgott el pusztán italmérésekben. Éber életének több mint húsz százaléka, mondhatni negyven százaléka. *(Szünet)* Egy kevésbé... *(habozik)* megerőltető nemi élet tervei. Apja utolsó betegsége. Egyre tikkasztóbb hajsza a boldogság után. A hashajtók csődje. Röhög azon, amit ifjúságnak nevez, s hálát ad Istennek, hogy már vége. *(Szünet)* Ez a hang hamis. *(Szünet)* Az opus... magnum árnyéka. S befejezésül... *(kurta nevetés)* vinnyog egyet a Gondviselés felé. *(Hosszú nevetés, Krapp is nevet)* Mi marad mindebből a nyomorúságból? Ócska zöld kabátba bújt lány egy peronon? Nem? *(Szünet)* Ha visszatekintek...

Krapp kikapcsolja a készüléket, elmereng, megnézi az óráját, feláll, és a színpad homályos hátterébe megy. Tíz másodperc. Hallatszik, hogy dugót húz. Tíz másodperc. Ismét dugót húz. Tíz másodperc. Harmadszor is. Hirtelen remegő énekhang foszlánya csendül fel

KRAPP *(énekel)*
Leszáll a hegyről a homály,

Fakul az ég kék ragyogása,
Lassan csöndesül a táj...

Köhögési roham fogja el. Visszatér a világosságba, leül, megtörli száját, visszakapcsolja a készüléket, s megint hallgató pózba helyezkedik

A TEKERCS ...az elmúlt évben, remélem, eljövendő öregkori tekintetével, ott van természetesen a csatornaparti ház, ahol anyám elszenderedett a késő őszenben, hosszú viduitás után (*Krapp felhőköl*) és a... (*kikapcsolja a készüléket, kissé visszaforgatja a tekercset, fülét a készülékhez közelíti, s visszakapcsolja*) elszenderedett a késő őszenben, hosszú viduitás után, és a...

Krapp kikapcsolja a készüléket, fölemeli a fejét, maga elé bámul a semmibe. Ajka hangtalanul képezi a „viduitás” szótágjait. Feláll, a színpad homályos hátterébe megy, óriási szótárral tér vissza, leül, az asztalra teszi, keresi benne a szót

KRAPP (*a szótárt olvassa*) „Állapota vagy helyzete annak, aki özvegy, vagy özvegyen marad.” (*Fölemeli a fejét. Zavartan*) Aki özvegy, vagy özvegyen marad...? (*Szünet. Ismét a szótár fölé görnyed, lapoz benne*) Özvegy... özvegy... özvegység... (*Olvassa*) „Az özvegység sűrű fátylai... Özvegy: állatnév, egy madár neve... Özvegy pintyöke vagy szövőmadár... A hímek fekete tollazatá...” (*Fölemeli a fejét. Gyönyörködve*) Özvegy pintyöke!

Szünet. Becsukja a szótárt, visszakapcsolja a készüléket, ismét hallgató pózba helyezkedik

A TEKERCS ...pad a malomárok mellett, ahonnan láthattam az ablaka üvegét. Ott ültem a korbácsoló szélben, s kívántam, hogy végre meghaljon. (*Szünet*) Jóformán senki, csak néhány megszokott járókelő, cselédek, gyerekek, öregek, kutyák. Végül már jól ismertem őket. Persze csak látásból. Főképp egy fiatal, barna szépségre emlékszem, a bőre fehér, mint a keményítő, a melle igézetes, nagy gyerekkocsit tolt, a kocsi ernyője fekete, mint a ravatali drapéria. Valahányszor rápillantottam, a szeme mindig rajtam függött. Mégis, amikor kaptam magam, és megszólítottam, anélkül hogy bemutatnak volna neki, megfenyegetett, hogy rendőrt hív. Mintha bizony kárt akartam volna tenni az erényeiben! (*Nevetés*) Milyen szép arca volt! Micsoda szeme! Mint a... (*habozik*) ...krizolit! (*Szünet*) Szóval... (*Szünet*) Ott voltam, amikor... (*Krapp kikapcsolja a készüléket, elmereng, visszakapcsolja*) a kárpit legördült, az a piszkos, gesztenyeszínű ízé, ami letekeredik: éppen labdát akartam dobni egy kis fehér kutyának, igen, így történt. Isten tudja, miért, felnéztem: ott volt. Nos hát, befejeződött. Néhány pillanatig még ott maradtam a padon, kezemben a labda, a kutya vinnyogva pitizett érte. (*Szünet*) Néhány pillanat. Nekem, neki meg a kutyának. (*Szünet*) Végül odaadtam, és ő nagy óvatosan a szájába vette. Kis, ócska, fekete kaucsuklabda, rugalmas, kemény. (*Szünet*) Halálom napjáig érezni fogom a tenyeremben. (*Szünet*) Megtarthattam volna. (*Szünet*) De odaadtam a kutyának. (*Szünet*) Szóval... (*Szünet*) Szellemileg nem is lehetett volna sötétebb és szegényebb év, egészen addig az emlékezetes márciusi éjszakáig, amikor a kögát végén, a dühöngő szélben – soha el nem felejttem – minden megvilágosodott előttem. Szóval a látomás. Úgy hiszem, ezt kell ma este fölvennem, mert látom már, hogy eljön az a nap, amikor... (*habozik*) képességem elszunnyad, s többé talán semmiféle emlékem, sem jó, sem rossz nem lesz arról a csodáról, amely... (*habozik*) arról a tüzről, amely lángra lobbantotta. Akkor hirtelen ráeszméltem, hogy a hit, amely egész életemet irányította, vagyis... (*Krapp türelmetlenül kikapcsolja a készüléket, előreforgatja a tekercset, visszakapcsolja a készüléket*) a nagy gránitsziklák és a tajték, mely a világítótorony fényében kibuggyant, a szélmérő, mely úgy forgott, mint a légcsavar, szóval világos előttem, hogy a homály, amellyel mindig makacsul szembeszálltam, voltaképp az én legjobb... (*Krapp türelmetlenül kikapcsolja a készüléket, előreforgatja a tekercset, visszakapcsolja a készüléket*) megbonthatatlan szövetségben az értelem fényével, egészen amíg utolsót sóhajt a vihar és az éjszaka... (*Krapp káromkodik, kikapcsolja a készüléket, előreforgatja a tekercset, visszakapcsolja a készüléket*) az arcom a melle közt, a kezem a testén. Úgy maradtunk, fekvé, mozdulatlanul. De alattunk minden ringott, és minket ringatott, szelíden, föl-le, jobbra-balra. (*Szünet*) Elmúlt éjfél. Soha ilyen csöndet. Úgy rémlett, a föld lakatlan. (*Szünet*) Itt befejezem... (*Krapp kikapcsolja a készüléket, hátrafordítja a tekercset, visszakapcsolja a készüléket*) a nyílt tó felé, a bárkával, a part közelébe eveztem, a nyílt vízre taszítottam a bárkát, s a víz

sodrára bíztam. A fenék deszkáin feküdt, feje a karján, a szeme csukva. A nap lángolt, leheletnyi szellő járt, a víz halkán csobogott, ahogy szeretem. Észrevettem, hogy a combján karcolás van, s megkérdeztem, hol szerezte. Azt felelte, hogy egest szedett. Ismét elmondtam, hogy reménytelennek látom, hogy nem érdemes folytatni, ő bólintott, de nem nyitotta ki a szemét. *(Szünet)* Kértem, hogy nézzen rám, és néhány pillanat múlva... *(szünet)* néhány pillanat múlva valóban rám is nézett, de a nap miatt a szeme olyan keskeny maradt, mint egy rés. Föléje hajoltam, hogy árnyékot vessek rá, erre kinyitotta. *(Szünet)* A szeme befogadott. *(Szünet)* A nádasba sodródtunk, a bárka a nád közé szorult. Ó, hogy sóhajtott, hajladozott a nád, ahogy a bárka orra közibe fúródott! *(Szünet)* Rátapadtam, az arcom a melle közt, a kezem a testén. Úgy maradtunk, fekvé, mozdulatlanul. De alattunk minden ringott, és minket ringatott, szelíden, föl-le, jobbra-balra. *(Szünet)* Elmúlt éjfél. Soha ilyen...

Krapp kikapcsolja a készüléket, elmereng. Aztán kotorászni kezd a zsebeiben, megtalálja a banánt, kiveszi, közelről mustrálja, visszateszi, tovább kotorászik, kihúzza a borítékot, újra beletúr a zsebeibe, visszateszi a borítékot, megnézi az óráját, és a színpad homályos hátterébe megy. Tíz másodperc. Palack koccan a pohárhoz, sívít a szódásüveg. Tíz másodperc. A palack ismét a pohárhoz koccan, aztán csönd. Tíz másodperc. Krapp bizonytalan léptekkel visszatér a világosságba, az asztal elé lép, kiveszi kulcsosomóját, szeme elé tartja, kiválaszt egy kulcsot, felkattintja az első fiók zárját, belenéz a fiókba, kivesz egy tekercset, közelről vizsgálja, ismét kulcsra zárja a fiókot, zsebébe teszi a kulcsosomót, leveszi a tekercset a készülékről, ráteszi a szótárra, felteszi az új tekercset a készülékre, kiveszi zsebéből a borítékot, megnézi a hátát, az asztalra teszi, eltűnődik, bekapcsolja a készüléket, torkát köszörüli, aztán elkezd a felvételt

KRAPP Meghallgattam ezt a szegény kis hülyét, akinek harminc évvel ezelőtt képzeltem magam, alig bírom elhinni, hogy valaha is ekkora tökfilkó lehettem. Legalább ennek vége, hála istennek. *(Szünet)* Micsoda szeme volt! *(Elmereng, ráeszmél, hogy a csöndet veszi fel, mire kikapcsolja a készüléket, s ismét elmerül tűnődésében. Végül)* Minden ott volt, az egész... *(Ráeszmél, hogy a készülék nincs bekapcsolva; bekapcsolja)* Minden ott volt, az egész dög planéta minden fénye, homálya, éhsége és dúskálása a... *(habozik)* századoknak! *(Szünet. Felkiált)* Igen! *(Szünet. Keserűen)* Hadd fusson! Jézusom! Elvonhatta volna kedvenc tanulmányaitól! Jézusom! *(Szünet. Belefáradva)* Elvégre lehet, hogy igaza volt. *(Elmereng. Ráeszmél. Kikapcsolja a készüléket. Megnézi a borítékot)* Bah! *(Összegyűri és eldobja. Eltűnődik. Visszakapcsolja a készüléket)* Nincs mit mondanom, még annyit se, hogy nyekk! Mi ma egy év? Kérődzöm, és dugulásom van. Gyönyörködtem a „tekercs” szóban. *(Gyönyörködve)* Tekeercs! Az utolsó félmillió pillanat legboldogabbika. Tizenhét eladott példány, abból tizenegy nagybani áron, tengeren túli városi könyvtáraknak. Úton ahhoz, hogy valaki legyen. *(Szünet)* Egy font, hat shilling és néhány penny, alighanem nyolc. Egyszer-kétszer kivonszoltam magam, mielőtt a nyár télbe fordulna. Dideregve ültem a parkban, álmokba révültem, s égett bennem a vágy, hogy már vége legyen. Senki. *(Szünet)* Az utolsó hiú ábrándok. *(Hevesen)* Félre velük! *(Szünet)* Annyit olvastam Effie-t, hogy majd megvakultam, egy oldalt is naponként, még sírtam is. Effie... *(Szünet)* Boldog lett volna vele ott fent a Baltikumban, a fenyők és a dűnék közt? *(Szünet)* Nem? *(Szünet)* És a lány? *(Szünet)* Bah! *(Szünet)* Fanny eljött egyszer vagy kétszer. Öreg ringyó, árnyéka önmagának, sovány, mint a csontváz. Sokra nem mentem, de mégis jobb volt, mintha csak a lába közé rúgtam volna. Utoljára nem ment olyan rosszul. Hogy superálsz ebben a korban, kérdezte tőlem. Azt feleltem, hogy egész életemben neki tartogattam magam. *(Szünet)* Egyszer vecsernyén is voltam, mint rövidnadrágos koromban. *(Szünet. Énekel)*

*Leszáll a hegyről a homály,
Fakul az ég kék ragyogása,
Lassan elcsöndesül a...*

(Köhögési roham fogja el. Alig hallhatóan)

...táj

Elalszik minden nemsokára.

(Pihegve) Elaludtam, és leestem a padról. *(Szünet)* Néhányszor eltöprengtem éjszaka, vajon egy utolsó erőfeszítés nem volna-e... *(Szünet)* Elég! Űrítsd ki a palackodat, és fekjüdj le. Vedd elő holnap ezeket a hülyeségeket. Vagy hagyd abba. *(Szünet)* Támaszkodj a párnáidnak, éld bele magad a sötétségbe, és csapongj. Menj ki a völgybe karácsony este magyalt szedni, azt a piros bogyósat. *(Szünet)* Menj ki megint a Croghanre, egy vasárnap reggel, a ködben, a szukával, állj meg, és hallgasd a harangszót. *(Szünet)* És így tovább. *(Szünet)* Menj ki megint, menj ki megint. *(Szünet)* Ez az egész régi nyomorúság. *(Szünet)* Egyszer nem volt elég neked. *(Szünet)* Tapadj rá.

Hosszú szünet. Krapp hirtelen a készülék fölé hajol, kikapcsolja, letépi a tekercest, messze hajtja, ráteszi a másik tekercest a készülékre, a keresett részig forgatja, visszakapcsolja a készüléket, hallgatja, s mereven maga elé bámul

A TEKERCS ...hogyan egrest szedett. Ismét elmondtam, hogy reménytelennek látom, hogy nem érdemes folytatni, ő bólintott, de nem nyitotta ki a szemét. *(Szünet)* Kértem, hogy nézzen rám, és néhány pillanat múlva... *(szünet)* néhány pillanat múlva valóban rám is nézett, de a nap miatt a szeme olyan keskeny maradt, mint egy rés. Föléje hajoltam, hogy árnyékot vessek rá, erre kinyitotta. *(Szünet)* A szeme befogadott. *(Szünet)* A nádasba sodródtunk, a bárka a nád közé szorult. Ó, hogy sóhajtott, hajladozott a nád, ahogy a bárka orra közibe fúródott! *(Szünet)* Rátapadtam, az arcom a melle közt, a kezem a testén. Úgy maradtunk, fekvé, mozdulatlanul. De alattunk minden ringott, és minket ringatott, szelíden, föl-le, jobbra-balra. *(Szünet)* *Krapp ajka hangtalanul mozog* Elmúlt éjfé. Soha ilyen csöndet. Úgy rémlett, a föld lakatlan. *(Szünet)* Itt befejezem ezt a tekercest! Harmadik... *(szünet)* doboz, öttödik... *(szünet)* tekercs. *(Szünet)* Talán már elmúltak java éveim. Amikor még volt esély a boldogságra. De nem kell többé. Most, hogy bennem ég ez a tűz, nem kell többé. Nem kell többé.

Krapp mozdulatlanul maga elé bámul a semmibe. A tekercs némán tovább pereg

FÜGGÖNY

Samuel Beckett

Krepp utolsó szalagja

Fordította Zilahy Péter

http://www.c3.hu/othercontent/linkbudapest/site9901/archives/beckett_magyarul.htm

© LinkBudapest 1999

Valamikor késő éjjel.

KREPP odúja.

Elől középen kis asztal, fiókjai a nézőtér felé nyílnak.

Az asztalnál ül, velünk szemben, tehát a fiókokhoz képest a túloldalon, egy elhasznált öregember: KREPP.

Szűk, kifakult, fekete nadrág, a szárai túl rövidek. Ugyanolyan fakó, fekete mellény, négy óriási zsebbel.

Súlyos ezüstóra és lánc. Nyakánál nyitott piszkosfehér ing, gallértalan. Egy pár mehökkentő, koszos, fehér, hegyesorrú csizma, legalább 46-os.

Sápadt, fehér arc. Lila orr. Kócos, szürke haj. Borotvátlan.

Rosszul lát, de nem hord szemüveget. Nagyot hall.

Rekedtes hang, sajátos intonáció.

Megfáradt, öreges járás.

Az asztalon régi orsós magnó mikrofonnal, és több doboz használt szalag.

Az asztal és közvetlen környéke erős, fehér fényvel megvilágítva. A színpad többi része sötétben marad.

KREPP mozdulatlanul ül, nagyot sóhajt, az órájára néz, a zsebében kotorászik, előhúzza egy borítékot, visszateszi, tovább matat, kisebb kulcsosomót húz elő, feltartja szemmagasságba, kiválaszt egy kulcsot, feláll, megkerüli az asztalt, lehajol, kinyitja az alsó fiókot, belebámul, keresgélni kezd benne, elővesz egy szalagot, hosszan méregeti, visszarakja a helyére, bezárja a fiókot, kinyitja a másikat, beletúr, előhalász egy nagy banánt, méregeti, bezárja a fiókot, visszateszi a kulcsot a zsebébe. Megfordul, a színpad szélére megy, megáll, megsimogatja a banánt, meghámozza, a héját a lábához ejti, a banán végét a szájába dugja, mozdulatlaná dermed, kifejezéstelen arccal maga elé bámul. Végül leharapja a végét, oldalra fordul, járkálni kezd a színpad szélén, fel és alá, a fényen belül, olyan négy-öt lépéseket mindkét irányban, közben elmélyülten eszegeti a banánt. Rálép a banánhéjra, majdnem elesik, visszanyeri az egyensúlyát, lehajol, megnézi közelről és – még mindig előre görnyedve – lesöpri a lábával a színpadról. Folytatja a járkálást, befejezi a banánját, visszamegy az asztalhoz, leül, egy darabig nem mozdul, nagyot sóhajt, előhúzza zsebéből a kulcsokat, feltartja szemmagasságba, kiválaszt egyet, megkerüli az asztalt, kinyitja a felső fiókot, újabb banánt vesz elő, jól megnézi magának, bezárja a fiókot, visszateszi a zsebébe a kulcsokat, megfordul, a színpad szélére megy, megáll, megsimogatja a banánt, meghámozza, a héját eldobja, a banán végét a szájába dugja, mozdulatlaná dermed, kifejezéstelen arccal maga elé bámul. Végül eszébe jut valami, a mellényzsebébe dugja a banánt, a vége kilóg a zsebből, és a tőle telhető legnagyobb sebességgel eltűnik a sötét háttérben. Tíz másodperc múlva... Dugó pukkan. Tizenöt másodperc múlva... Visszajön a fénybe egy régi határidőnaplót cipelve és leül az asztalhoz. A könyvet az asztalra teszi, megtörli a száját, beletörli a kezét a mellényébe, közben az ujjai összeérnek, végül a kezét dörzsöli.

KREPP:

(megelevenedve). Áhá! (A határidőnapló fölé hajol, lapozgat, keres valamit, megtalálja amit keresett, olvassa.) Hármás ...doboz ... ötös ... orsó. (Felemeli a fejét, maga elé mered. Ízlelgeti a szót.) Orsóóóó! (Önfeledt mosoly. Szünet. Az asztal fölé hajol, nézegeti, és böködi a dobozokat.) Hármás ... doboz ... hármás ... négyes ... kettes (megleپődve) kilenc! Szent ég!... Hét ... áhá! te ki haszontalan! (Kezébe veszi a dobozt és megvizsgálja) A hármás doboz. (Leteszi az asztalra, kinyitja a dobozt és az orsókat nézegeti.) Orsó ... (a naplóba mélyed)... az ötös ... (az orsókat számlálja)... ötös ... ötös ... áhá! te kis csibész! (Kivesz egy orsót a dobozból, alaposan végigméri.) Az ötös. (Leteszi az asztalra, a hármás dobozt becsukja, visszateszi a többi közé, kezébe veszi az orsót.) Hármás doboz, ötös orsó. (A gép fölé hajol, felnéz gyönyörködve.) Orsóóóó! (Önfeledt mosoly. Rát teszi az orsót a gépre, kezét dörzsölve.) Háhá! (Belenéz a naplóba, olvassa a címetek a

lap aljáról.) Mama végleg lepihent ... Hhmm ... A fekete golyó ... (Felemeli a fejét, zavartan maga elé bámul.) Fekete golyó? ... (Megint a naplóba mered, olvassa tovább.) A néger nővér ... (Felemeli a fejét, elmereng, visszatér a naplóhoz, tovább olvas.) Javul a dugulásom ... Hhmm ... Emlékezetes ... micsoda? (Jobban megnézi.) Nap-éj egyenlőség, emlékezetes nap-éj egyenlőség. (Felemeli a fejét, zavartan maga elé bámul.) Emlékezetes nap-éj egyenlőség? (Szünet, vállat von, ismét a naplóba bújjik, tovább olvas.) Isten veled – (lapoz) – szerelem. (Felemeli a fejét, elmereng, a gép fölé hajol, bekapcsolja, elhelyezkedik, előredőlve, az asztalra könyököl, a magnó felé eső kezével tölcserért formál a fülén, arca előre néz.)

A SZALAG:

(erőtéljes, határozott hang, dagályos stílus, kivehetően KREPP egy korábbi időből.) Ma lettem harminckilenc, mintha – (Nyújtózkodás közben leveri az asztalról az egyik dobozt, káromkodik, kikapcsolja a magnót, dühében a földre söpri a naplót a többi dobozzal együtt, visszatekeri a szalagot az elejére, bekapcsolja a magnót és ismét elhelyezkedik.) Ma lettem harminckilenc, mintha harangoznának, eltekintve régi gyengéimtől, úgy értem szellemileg is minden okom meg van rá, hogy gyanakodjam ...

(elbizonytalanodik) ... szóval a hullámok taraján, vagy valami ilyesmi. A rettenetes eseményt, jó szokás szerint, a Bor Vitézben ünnepeltem, szép csendben. Egy árva lélek sem volt rajtam kívül. Üldögéltem csukott szemmel a tűz előtt, próbáltam valami lényegeset kiszemezgetni, firkáltam pár mondatot egy boríték hátoldalára. Jó volt újra itthon, az én kis kuckómban, a régi rongyaiban. Az imént tömtem magamba, szánom-bánom, három banánt, és csak nagy nehezen türtöztettem meg magam egy negyediktől, ami tragikus véget is érhetett volna az én koromban már. (Hévvél.) Le kell szoknod! (Szünet.) Az új lámpa az asztal felett nagyszerű dolog. Ha sötét van körülöttem, nem érzem magam olyan egyedül. (Szünet.) Már amennyire. (Szünet.) Imádok felkelni és mászkálni benne, aztán vissza, ide ... (bizonytalanul) ... hozzám. (Szünet.) Krepphez.

(Szünet.)

Kiszemezgetni, hogy mit értek ezalatt, úgy értem... (habozva) ... azt gondolom, azokat a dolgokat, amiért érdemes volt, akkor is ha minden, ha velem együtt minden porrá esik szét. Behunyom a szemem és elképzelem őket.

(Szünet. KREPP néhány másodpercig csukott szemmel ül.)

Hihetetlen csend van ma este. Hiába hegyezem a fülem, tök süket minden. Zsófi, a vénkisasszony mindig ilyenkor szokott énekelni. De ma este nem. A leánykora dalait, azt mondja. Nehéz elképzelni mint leány. Egyébként csodálatos asszony. Nem idevalósi. (Szünet.) Fogok én az ő korában énekelni, ha egyáltalán megérem? Nem. (Szünet.) Énekeltem én valaha fiúkoromban? Nem. (Szünet.) Énekeltem valaha egyáltalán? Nem.

(Szünet.)

Épp most hallgattam bele egy régi anyagba, egy-egy részt találokra. A könyvben nem néztem meg, de legalább tíz-tizenöt évvel ezelőtti lehetett. Akkoriban azt hiszem még Biankával éldegéltem a Felszabon, ha éppen nem volt valami nagyobb zűr. Hát abból szerencsésen kilábaltam. Jézusom! Reménytelen ügy volt. (Szünet.) Nem nagy szám, mi? Talán a szemei, azok igen, olyan melegek voltak. Hirtelen beléjük néztem megint. (Szünet.) Azoknak nem volt párja. (Szünet.) Rémesek ezek a régi post mortem-ek, de előfordul, hogy valamit – (Kikapcsolja a magnót, eltűnődik, visszakapcsolja) – ez is lendít a dolgon, mielőtt belefognék egy újabb ... (habozik) ... visszatekintésbe. Hihetetlen, hogy valaha én voltam ez a tacsó. Ez a hang! Jézusom! Micsoda ambíciók! (Felnevet, KREPP csatlakozik). És a fogadkozásai! (Megint nevet, KREPP is vele.) Különös tekintettel az alkoholfogyasztásra. (Egyedül KREPP nevet.) Statisztikák! Kb. nyolcezerből ezerhétszáz órát ivott le egyedül vendéglátóipari egységekben. Ez több mint húsz százaléka, mondjuk negyven százaléka ébren töltött idejének. (Szünet.) Tervei egy kevésbé ... (keresi a szót) ... megterhelő szexuális életről. Az apja betegsége. Beleveszni a boldogság utáni hajzába. Az elérhetetlen elernyedés. Mosolyra fakasztja, amit az ifjúságának nevez és hálát ad az égnek, hogy annak már vége. (Szünet.) Hamisan cseng. (Szünet.) Árnyéka sincs az opus ... magnumnak. Lezárásul pedig (nevetve) nyivákol a gondviseléshez. (Elnyújtott nevetés, amihez KREPP is csatlakozik.) Maradt-e egyáltalán valami ebből a cifra nyomorúságból? Csak az a lány szakadt, zöld kabátban a vasútállomás peronján? Hát nem?

(Szünet.)

Ha vissza –

(KREPP kikapcsolja a magnót, elméláz, az órájára néz, felkel, eltűnik a sötét háttérben. Tíz másodperc múlva... Pukkanás hallatszik. Újabb tíz másodperc... még egy pukkanás. Újabb tíz másodperc... Újabb pukkanás. Elcsuklóhangon énekelni kezd.)

KREPP:

Lehunnya kék szemét az ég,
lehunnya sok szemét a ház,
dunna alatt –

(Rázza a köhögés, visszajön a fénybe, leül, megtörli a száját, bekapcsolja a magnót, elhelyezkedik.)

A SZALAG:

– nézek a tavalyi évre, abban a reményben, hogy talán valamivel érettebb fővel, ott van persze a ház a csatorna partján, ahol anyám feküdt haldokolva a késő őszben, hosszú viduitása végén (KREPP *megelevenedik*), és az – *(Kikapcsolja a magnót, felemeli a fejét, maga elé mered, ajkai hangtalanul szótágotlák)* – vi-du-i-tá-sa *(feláll és a színpad hátsó megvilágítatlan részébe megy, hatalmas szótárral tér vissza, leteszi az asztalra, leül és felüti a szónál.)*

KREPP:

(A szótárból olvassa.) Helyzete vagy állapota annak, aki özvegyé válik, vagy özvegy marad. *(Zavartan felnéz.)* Válik vagy marad? ... *(Szünet. A szótárba mélyed megint, olvassa.)* ... özvegyi gyászruha ... özvegyi fátyol ... A víg özvegy ... állatok. Fekete özvegy, halálos mérgű pók ... özvegy vagy gyászos hantmadár ... a hímek tollazata fekete ... *(Felnéz, gyönyörködve.)* Vidua-madár! *(Szünet. Becsukja a szótárt, bekapcsolja a magnót, elhelyezkedik.)*

A SZALAG:

– a pad a gát mentén, ahonnan rálátni az ablakára. Ültem a csontig hatoló szélben, és azt kívántam, hogy ő ne legyen. *(Szünet.)* Alig egy lélek: néhány állandó járókelő, dadák, gyerekek, öregek, kutyák, elég jól összeismerkedtünk lassacskán – már úgy értem arcról természetesen. Egy fiatal fekete hajú szépségre különösen jól emlékszem, ahogy fehéren, kikeményítve, párját ritkító keblekkel tolta azt a nagy fekete fedett babakocsit, beillett volna egy halottas menetbe. Akárhányszor csak feléje néztem, rajtam volt a szeme. Aztán egyszer, mikor volt elég merszem megszólítani, bemutatkozás nélkül, megfenyegetett, hogy rendőrt hív, mintha az erényeire pályáztam volna! *(Nevetés. Szünet.)* Micsoda arc! És micsoda szemek! Zöld, mint a ... *(habozva)* ... krizolit! *(Szünet.)* Hát igen ... *(Szünet.)* Figyeltem, amikor – *(KREPP kikapcsolja a magnót, elmereng, visszakapcsolja)* – lehúzta a rolót, amolyan szarbarna vászonizé, ami letekeredik. Labdáztam éppen egy kis, fehér kutyával, amikor, nem tudom miért, úgy adódott, hogy felnéztem, és ott volt. Kész. Vége. Ültem a padon, kezemben a labdával, a kutya meg csaholt és pofozgatta a mancsával. *(Szünet.)* A mi időnk. Az enyém. Az övé. *(Szünet.)* Meg a kutya ideje. *(Szünet.)* Végül odanyújtottam neki a labdát és a szájába vette, gyengéden, nagyon gyengéden. Azt a réges régi, kicsi, fekete, kemény, tömör gumilabdát. *(Szünet.)* Halálom napjáig a markomban fogom érezni. *(Szünet.)* Meg is tarthattam volna. *(Szünet.)* De én a kutyának adtam.

(Szünet.)

Hát igen ...

(Szünet.)

Szellemileg mélyponton, lehangoló volt az év eleje, egészen addig az emlékezetes március estéig, amikor a móló végén, a süvítő szélben, soha nem felejttem el, hirtelen megvilágosodott minden. A látomásom. Azt hiszem, főleg ezt kellene rögzítenem ma este, szemben a múltó napokkal, mielőtt végleg összerosódik az emlékezetemben, vagy nem marad semmi, se hideg, se langyos. Mert az a csoda ... az a tűz, ami életre keltette. Amit megértettem ott, hogy a dogmák, melyeket magammal hurcoltam egész életemen át, nevezetesen – *(Kikapcsolja, türelmetlenül előre tekeri a szalagot és újra bekapcsolja.)* hatalmas gránittömbök, felszálló tajték a világítótorony fényében, s a szélmérő pörgött, mint egy propeller, és végre tisztán láttam, hogy a sötét erő, ami ellen egész életemben küzdöttem, hogy féken tartsam, valójában az én legigazibb – *(Káromkodik, kikapcsolja a magnót, előretekeri a szalagot és újból bekapcsolja.)* – a vihar és az éjszaka megbonthatatlan egységét a tüzrel és az értelem fényével, amíg csak élek – *(Krepp hangerősen káromkodik, kikapcsolja a magnót, előretekeri a szalagot és újból bekapcsolja.)* – arcom a mellei közt és ő a karomban, mozdulatlanul feküdtünk, de alattunk minden mozgott és ringatott gyengéden fel-le és oldalirányban.

(Szünet.)

Éjfél elmúlt. Sose volt még ekkora csönd. Mintha a Föld lakatlan volna.

(Szünet.)

Ennyi –

(KREPP kikapcsolja a magnót, visszatekeri a szalagot, újból bekapcsolja.) – A nyílt víz felé csákláztam a part közelében, aztán elkaptam az áramlat és sodródtunk vele. Csukott szemmel feküdt, elnyújtózva a padlódeszkán, kezét a feje alá téve. Felfedeztem egy karcot a combján, és megkérdeztem, hogy szerezte. Egrest szedtem, felelte. Megint előlről kezdtem, hogy reménytelen az egész, semmi értelme folytatni, ő bólintott, de anélkül, hogy kinyitotta volna a szemét. *(Szünet.)* Arra kértem, nézzen rám, és egy pillanattal később – *(szünet)* – és egy pillanattal később megpróbálta kinyitni a szemét, de nem bírta a vakító fénytől, csak résnnyire. Föléje hajoltam, hogy árnyékba kerüljön, és végre kinyitotta. *(Szünet.)* Engedj be! *(Szünet.)* Besodródtunk az íriszek közé, sóhajtozva hajoltak felre, ahogy a csónak orra egyre jobban beszorult. *(Szünet.)* Ráfeküdtem, arcom a mellei közt és ő a karomban, mozdulatlanul feküdtünk, de alattunk minden mozgott és ringatott gyengéden fel-le és oldalirányban.

(Szünet.)

(KREPP kikapcsolja a magnót, elmereng, kotorászni kezd a zsebeiben, rátalál a banánra, előhúzza, jól megnézi magának, visszateszi, tovább matat, előhúzza egy borítékot, az órájára néz, feláll és a színpad hátsó megvilágítatlan részébe megy. Tíz másodperc múlva. Pohár koccan üveggel, aztán szifon hangja, röviden. Újabb tíz másodperc, megint koccan a pohár. Újabb tíz másodperc. Kissé bizonytalan léptekkel visszatér a fénybe, megkerüli az asztalt, előveszi a kulcsait, feltartja szemmagasságba, kiválaszt egyet, kinyitja az alsó fiókot, keresgél benne, kivesz egy orsót, megvizsgálja, bezárja a fiókot, a kulcsokat visszateszi a zsebébe, visszamegy a helyére, leül, leveszi az orsót a gépről, ráteszi a szótárra, felteszi az új szalagot, kiveszi a borítékot a zsebéből, valamit megnéz a hátoldalán, az asztalra teszi, bekapcsolja a magnót, megköszöri a torkát és belekezd a felvételbe.)

KREPP:

Most hallgattam azt a szarházit, akinek harminc éve hittem magamat. Nehéz elhinni, hogy valaha ennyire gyengécske voltam. Akárhogy is, ennek már vége, hála az égnek. *(Szünet.)* Micsoda szemek voltak! *(Elréved, észreveszi, hogy a csendet veszi föl, kikapcsolja a magnót, tovább ábrándozik, végül:)* Minden ott volt, minden, ami ezen a – *(Rájön, hogy a magnó nincs bekapcsolva, bekapcsolja.)* Minden ott volt, minden, ami ezen a szargolyón egyáltalán, mind a fény és a sötétség, a nagy éhínségek és lakomák ... *(habozva)* ... ami az évszázadok alatt! *(üvöltve)* Igen! *(Szünet.)* Legyen már vége! Istenem! Nem készült volna el a házi feladatával! Uramisten! *(Szünet, belefáradtan.)* Na igen, lehet, hogy igaza volt. *(Szünet.)* Lehet, hogy neki volt igaza. *(Elbóbiskol, feleszmél, kikapcsolja a magnót, újra megnézi a boríték hátát.)* Fúj! *(Összegyűri és elhajítja, gondolataiba merül és bekapcsolja a magnót.)* Nincs mit mondanom, egy nyikkanás se jön ki. Mennyi egy év? Keserű kérdések és kőkemény kakák. Acélossá edződik a székletem. *(Szünet.)* Elélvezett az orsószó kiejtésénél. *(Gyönyörködve.)* Orsóóóó! Legboldogabb pillanata az elmúlt félmillióból. *(Szünet.)* Tizenhét eladott példány, amiből tizenegyet kereskedelmi áron szabad kölcsönző könyvtárak vettek át vidéki megyeszékhelyeken. Bekerültem a körökbe. *(Szünet.)* Négy-ötven darabjáért. *(Szünet.)* Egyszer-kétszer még előkúsztam, mielőtt végképp hidegre fordult, vacogva ültem a parkban, álmokba szédültem, égve a vágától, hogy véget érjek. Egy teremtett lélek se. *(Szünet.)* Utolsó kívánság? *(Hevesen.)* Tartsd meg magadnak! *(Szünet.)* Kisírtam a szemem, amikor újraolvastam az Effie-t, egy oldal naponta, és mennyi könny. Effie, talán ... *(Szünet.)* ... vele boldog lehettem volna, ott fenn a Balti-tengernél, fenyők és dűnék közt. *(Szünet.)* Lehettem volna? *(Szünet.)* És ő? Ő boldog lett volna velem? *(Szünet.)* Fúj! *(Szünet.)* Fanni eljött néhányszor. Csontos vén kurva kísértete. Sokat nem használt, de jobb volt, mint egy tökön rúgás. Legutóbb nem is ment olyan rosszul. Hogy vagy még mindig képes rá, a te korodban? Azt mondtam neki, órá spóroltam egész életemben. Még az esti ájtatosságra is elcipelte, mint rövidnadrágos koromban. *(Szünet. Énekel.)*

Lehunnya kék szemét az ég,
lehunnya sok szemét a ház,
dunna alatt – *(köhögés fogja el, a többi alig hallhatóan)*
alszik a rét –
aludj el szépen, kis Balázs.

(Levegő után kapkodva.) Elaludtam és kiestem a padból. *(Szünet.)* Néha azon tűnődtem éjszakánként, hogy nem érne-e meg egy utolsó erőfeszítést – *(Szünet.)* Á, hajtsd fel a tüőt és gyorsan az ágyba! Folytathatod a nyálcsorgatást reggel is. Vagy hagyd az egészséget, úgy, ahogy van. *(Szünet.)* Úgy, ahogy van. *(Szünet.)* Feküdj le, támaszd az ágyat inkább, kalandozz el a sötétben. Legyél a völgyben karácsonyeste, szedegsd a

krisztustövis piros bogyóit. *(Szünet.)* Legyél a nagyreéten vasárnap reggel, a párás ködben a szukával, és hallgasd, a harangok hogy zúgnak. *(Szünet.)* És így tovább. *(Szünet.)* Mind ez a cifra nyomorúság. *(Szünet.)* Nem volt még elég neked? *(Szünet.)* Feküdj rá!
(Hosszú szünet. Hirtelen a gép fölé hajol, kikapcsolja, kitépi a szalagot, elhajítja, visszateszi a másikat, odatekeri a megfelelő részhez, bekapcsolja és hallgatja maga elé meredve.)

A SZALAG:

– előlről kezdtem, hogy reménytelen az egész, semmi értelme folytatni, ő bólintott, de anélkül, hogy kinyitotta volna a szemét. *(Szünet.)* Arra kértem, nézzen rám, és egy pillanattal később – *(szünet)* – és egy pillanattal később megpróbálta kinyitni a szemét, de nem bírta a vakító fénytől, csak résnyire. Föléje hajoltam, hogy árnyékba kerüljön, és végre kinyitotta. *(Szünet.)* Engedj be! *(Szünet.)* Besodródtunk az íriszek közé, sóhajtozva hajoltak félre, ahogy a csónak orra egyre jobban beszorult. *(Szünet.)* Én ráfeküdtem, arcom a mellei közt és ő a karomban, mozdulatlanul feküdtünk, de alattunk minden mozgott és ringatott gyengéden fel-le és oldalirányban.

(Szünet. KREPP néma beszéde.)

Éjfél elmúlt. Sose volt még ekkora csönd. Mintha a Föld lakatlan volna.

(Szünet.)

Ennyi. *(Szünet.)* Ötös orsó – *(Szünet.)* – hármás doboz. *(Szünet.)* Talán végleg elmúltak azok az évek, amikor még boldog lehettem volna. De nem sírom vissza többé. Most, hogy a tűz bennem ég. Nem sírom vissza többé.

(KREPP mereven maga elé bámul. A szalag hangtalanul forog tovább.)

FÜGGÖNY

Függelék

Testfogyatkozás

(A test felszámolása és teatralizálása Samuel Beckett drámáiban)

részlet P. Müller Péter tanulmányából

Jelenkor, 2008, 51. évfolyam, 6. szám, 690. oldal

Az utolsó tekercs 1958 februárjában keletkezett, több személyes vonatkozást tartalmaz, ez az író egyik kedvenc darabja, amely líraiságával és érzelmességével némiképp elüt Beckett többi munkájától. Szereplője, Krapp, nagyméretű cipőt hord, “arca sápadt, orra rezes, szürke haja borzas”. Úgy néz ki tehát, mint egy bohóc. Cselekvései is kapcsolatba hozhatók a bohóctréfákkal: ilyen a banánnal folytatott manipuláció, a kulcsosomóval és fiókokkal való babrálás. A színpad és a történet egyaránt kopár: egy fonnyadt vénember harminc évvel ezelőtti önmagát hallgatja magnetofonszalagokról, s közben jön-megy, vagy éppen üldögél. Beckett a színpad látható terét is erősen korlátozza, a középben lévő kis asztalt és közvetlen környékét erős fény világítja meg, de a színpad többi része homályban van. “Krapp – Winnie-hez, Vladimirhoz és Clovhoz hasonlóan – egy hosszú tájékozási folyamaton megy át a színpadon, annak érdekében, hogy színpadi létezését mind színészként, mind drámai szereplőként megalapozza”. Élet- és játéktere erősen lehatárolt, az asztalát övező sötétről azt mondja, hogy “a körülöttem sűrűsödő sötétség miatt nem érzem magam egészen egyedül. *(Szünet)* Bizonyos értelemben. *(Szünet)* Szívesen kelek föl, s kerülök egyet, hogy utána visszatérhessek ide... *(habozik)* hozzám. *(Szünet)* Krapphoz”. A színpad kontúrjai – éppúgy, mint a személyiségé – eltűnnek, a játéktér redukciója párhuzamos a karakter beszűkülésével. Krapp azzal a minimális térrel azonosítható, amelyet belakik. A vénember önmaga közönségévé válik azáltal, hogy évtizedekkel korábban rögzített monológjait hallgatja. Az alak kettébomlik, széthasad az egykori és a jelenbeli énré, s a tekercs is éppígy kettős szerepűek: egyszerre szövegek is és tárgyak.

Ebben a hangfelvétel-hallgatással illusztrált folyamatban a szubjektum tárgyiasulását, élő személyből holt anyaggá válását követhetjük nyomon. A két állapot szembesítése a pusztulás, romlás tapasztalatát állítja elénk. Ahogy a tér határai homályosak, nincsenek látható falak, éppígy mosódnak el Krapp alakjának határai is. Míg *A játszma vége* a benti és a kinti tér kontrasztját emelte ki, *Az utolsó tekercs* a fény és a sötétség, a látható és a láthatatlan között hoz létre feszültséget. A sötétbe inni távozó Krapp ki-be járkálásával és a tekercs hallgatásával Beckett összeegyeztethetetlen vágyak konfliktusára alapoz, arra “hogyan elveszítsük önmagunkat a sötétben, és hogy szembesüljünk önmagunkkal a világosságban”. A darab nemcsak időben választja ketté Krapp két énjét, hanem térben is elkülöníti egymástól a múltbeli mesélőt a jelenbeli hallgatótól, és ezzel a szereplő és emlékezete között is fizikai és képi elhatárolást hoz létre. A 69. születésnapján a 39 éves korban rögzített hangfelvételeket hallgató Krapp az idő eme kitüntetett pillanatában az idő mállékonyságával és a fizikai-szellemi test romlékonyságával is szembesül. Egykori énje kapcsán kijelenti, hogy “meghallgattam ezt a szegény kis hülyét, akinek harminc évvel ezelőtt képzeltem magam, alig bírom elhinni, hogy valaha is ekkora tökfilkó lehettem. Legalább ennek vége, hála istennek”. De ezt a darabban utolsóként elhangzó élőbeszédét, amelyet magnetofonra rögzít, illetve annak tekercsét végül letépi a készülékről. Már nem tud olyan tisztán és pontosan fogalmazni, mint valaha, és már nincs is mit mondania. Az élőbeszéd helyett feltesz egy régi szalagot. A hanggá testetlenült valamikori énje legyőzi a megvénült, pusztulóban lévő, saját testébe zárt jelenbeli alakot.

Tandori Dezső: Tekercs

„Nem, nem kívánom vissza soha többé.”
(Samuel Beckett: *Az utolsó tekercs*)

Erre majd emlékezni akarok.
Ami, ahogy: folytonos
(folytonos *mi?*) – folytonos,
ha már
történik. Térdig

(folytonos: térdig.)
begázoltam, aztán már csak
a *továbbiak* következhetnek,
mégis

elfordultam, párhuzamosan
haladtam a parttal (erről *volt* szó!),
óvakodtam: megóvott
– ettől tehát következ-
hetett bármi. Nyár

lett újra, az volt az utolsó
(az utolsó) borús nap, nyár lett,
vízmosásos
éggel, tulsó parttal.
Látszottak odaátról a (szőlő)
dombok, látszottak a szőlő
(dombok), pár (prés) ház,
pár prés (ház), szemközt
ilyen éles v
olt minden. Estére
(besötétedett?) besötétedett, csak az
utak
tették kevésbé feltűnővé
(mit? mit tettek kevésbé feltűnővé?);
az öntvénybeton járda. Nappal

itt lépni
is
alig
lehetett, keresztülestünk a
napozókon, de éjszakára
széteszlottak. Odakint

szél fúj: fű és homok, csattogott a
vászon
(erre nem is
emlékszem;) a vászon
nadrágunk. (Magába
szívja a test a nappali forróságot, este
kibocsátja,
éppen ezért

dupla öröm); éppen ezért dupla öröm
magasnyakú pulóverben
vacogni. (Volt egy
kék

magasnyakú pulóverem;
megfoltoztuk a gallérját, az ujját,
ma is megvan), erről már
vlt szó: mentünk,
s a kerítések és a gömbakácok közt,
a járdán
(ami volt, minden) ilyen volt: – kb.
másfelet
kellett lépni

egy darabján
egy irányba

mentünk, mentem. Erősen

tűzött a nap
a felhők mögött, a szél most
nappal fújt, átcsapott a
bástya-szerűen kiképzett öböl
rőtes-barna kőszegélyén, úszott az
egész part. Persze, mindez egy másik

napon. Őszibarackot
vett (igerag) a szomszéd
községben, végigállta (igerag) a rövid
(fontos ez?) a rövid sort; víz
spriccelt majdnem a padig,
(ahol)
meghámozta (igerag) a gyümölcsöt,
eldobta (stb.) a héját, a zacskó-
ba előbb beletörölte (stb.) a kést. Magas
kerítés vette körül a tenispályát,
ázott volt a salak; a parki

úton, a sarkon, befordult egy
kisfiú, biciklivel. A fagyaltos, a lángos
bódéja zárva volt; távoztam; nem jártak
körül a parton
sószóróval, kukoricával; de délutánra,
emlékszem: kiderült. Vízmosásos
nyár lett (az utolsó, és –)
még felkéredzkedtem épp egy szekérre,
de nem vitt végig, én viszont
(érthető), érthető, ott akartam
maradni a közelben, egyre

közelebb akartam maradni;
kocsikenőcsös
lett a lábam, lekászálódva. Este
jólesett a hús, a test
elnyeli és kibocsátja, jólesett az
üveg, a nád
zörgése. A nád- meg az üvegzörgés.
A – (italféleség) –.

Emlékezni akarok erre. (– nem is itt –)
igen. Emlékezni akarok erre.

(1969–70)